

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS POLITINIŲ PAŽIŪRŲ PAGRINDU NUSTATANT DARBO SĄLYGAS TRAKŲ RAJONO LENTVARIO M. ŠIMELIONIO GIMNAZIJOJE TYRIMO

2020-02-25 Nr. (19)-SI-15)SP-16
Vilnius

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 str. 3 dalimi, 2019 m. gruodžio 10 d. sprendimu Nr. (19)SI-15 pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkto pažeidimo, tai yra, dėl galimos diskriminacijos politinių pažiūrų pagrindu Trakų r. Lentvario M. Šimelionio gimnazijoje (toliau – Gimnazija).

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gauta informacija, kad Gimnazijos direktorė V. L. (toliau – Gimnazijos direktorė) galimai diskriminuoja Gimnazijos mokytojus, nes nuo 2019 metų rugsėjo mėnesio, remiantis nauja etatinio apmokėjimo tvarka, visi Gimnazijos mokytojai, nepriklausomai nuo to, kiek kontaktinių valandų turi, kiekvieną savaitės ketvirtadienį turi būti Gimnazijoje iki 16:00 val., tačiau Gimnazijos kūno kultūros mokytojui M. Š. Gimnazijos direktorė esą sudaro išskirtines sąlygas (mokytojas esą nė vieną ketvirtadienį nėra išbuvęs Gimnazijoje iki 16:00 val.), jam, be kita ko, ketvirtadieniais nėra paskirta nė viena kontaktinė valanda. Tarnyboje gautoje informacijoje pranešama, kad mokytojas M. Š. yra ir Trakų rajono savivaldybės tarybos narys, jis, kaip ir Gimnazijos direktorė, priklauso tai pačiai politinei partijai – Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžiui (toliau – Liberalų sąjūdis), Tarnybai pranešama, kad į Gimnazijos pedagogų pastabas Gimnazijos administracija esą nereaguoja.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė A. Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 dalimis, 2019 m. gruodžio 17 d. raštu Nr. (19)SI-36)S-154 kreipėsi į Gimnazijos direktorę ir paprašė

per 5 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos (kaip galima skubiau) pateikti motyvuotus paaiškinimus ir atsakyti į klausimus:

„1. Prašyčiau informuoti, koks yra nustatytas Gimnazijos mokytojų darbo laikas, kiek kontaktinių valandų per savaitę turi Gimnazijos mokytojai ir ar mokytojams yra nustatytas reikalavimas ketvirtadieniais būti Gimnazijoje iki 16 val., jeigu taip, prašyčiau informuoti, kokių teisės aktu ši tvarka yra reglamentuota (prašyčiau pateikti teisės aktų, kuriais reglamentuojamas mokytojų darbo laikas, kopijas).

2. Prašyčiau paaiškinti, kodėl mokytojui M. Š. nėra privalu ketvirtadieniais būti Gimnazijoje iki 16 val. ir kodėl jam ketvirtadieniais nėra paskirtos kontaktinės valandos (prašyčiau informuoti, ar Tarnybai pateikta informacija yra atitinkanti tikrovę).

3. Prašyčiau paaiškinti, kodėl mokytojams apskritai yra būtina dirbti Gimnazijoje ketvirtadieniais iki 16 val., kokias funkcijas jie tuo metu atlieka?

4. Kiek kūno kultūros mokytojų yra Gimnazijoje, be mokytojo M. Š., koks kiekvienam iš jų yra nustatytas darbo laikas, kontaktinių valandų skaičius, darbo užmokestis ir ar visiems kūno kultūros mokytojams privalu būti Gimnazijoje ketvirtadieniais iki 16 val.?

5. Prašyčiau informuoti, ar į Jus kreipėsi Gimnazijos mokytojai dėl nevienodų darbo sąlygų sudarymo, jeigu taip, kada ir konkrečiai su kokiais prašymais jie kreipėsi? Kaip Jūs reagavote, kokius sprendimus priėmėte?

6. Ar Jums žinomos mokytojo M. Š. politinės pažiūros?

7. Ar Jūs esate Lietuvos liberalų sąjūdžio narė?“

Taip pat prašyta pateikti kitus, svarbius paaiškinimus, informaciją, susijusius su prašymo dalyku.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Gimnazijos direktorė 2019 m. gruodžio 23 d. paaiškinimu Nr. SR1-169 informavo, kad mokytojai dirba pagal lankstų darbo grafiką (vadovaujamosi Lietuvos Respublikos darbo kodekso 116 str.), o fiksuotos darbo laiko valandos, kurias mokytojas turi būti Gimnazijoje, nustatomos pagal pamokų tvarkaraštį, neformalaus švietimo užsiėmimų tvarkaraštį, konsultacinių valandų tvarkaraštį, mėnesio veiklos planus remiantis Trakų r. Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijos darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašu (toliau – Darbo apmokėjimo aprašas), patvirtintu Gimnazijos direktoriaus 2019 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. V-150.

Gimnazijos direktorė paaiškino, kad kontaktinių valandų skaičius kiekvienam mokytojui yra skirtingas ir gali skirtis atsižvelgiant į dalykui nustatytų valandų skaičių, grupių skaičių, specialistų skaičių; kontaktines valandas, remiantis Gimnazijos ugdymo planu, pasiskirsto metodinių grupių nariai. Gimnazijos direktorė informavo, kad mokytojų darbo krūvį sudaro: kontaktinės valandos (pamokos, būreliai, konsultacijos), valandos, skirtos pasiruošti ugdomajai veiklai, valandos vadovavimui klasei (jei turi) ir bendruomenei skirtos valandos, kurios yra privalomos (profesiniam tobulėjimui ir tėvų (globėjų, rūpintojų) informavimui, konsultavimui ir bendradarbiavimui su jais dėl mokinių ugdymo(si) ir mokymosi pažangos bei pasiekimų; bendradarbiavimui su mokyklos darbuotojais mokinių ugdymo klausimais; mokyklos administracijos inicijuotoms veikloms, skirtoms mokyklos veiklai planuoti, organizuoti ir individualiai sulgytos valandos. Nekontaktinės valandos, Gimnazijos direktorės teigimu, yra susijusios su kontaktinėmis valandomis (nurodomos procentais), skiriamos pagal dalykų grupes, atsižvelgiant į dalykų mokymo, pasirengimo mokymui, užduočių rengimo ir darbų taisymo specifiką bei grupės dydį pagal mokytojų, dirbančių pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas), darbo sandaros nustatymo tvarkos aprašo 1 priedą.

Gimnazijos direktorė paaiškino, kad dėl darbo laiko ketvirtadieniais susitarta 2019 m. birželio 21 d. vykusiam mokytojų tarybos posėdyje, kuriame buvo nutarta, kad, siekiant sudaryti galimybę mokytojams planuoti laiką (vizitus į gydymo ir kitas įstaigas, asmeninį gyvenimą), tik ketvirtadieniais (mokytojai patys rinkosi, kurią savaitės dieną jiems patogiau) po pamokų nuo 14.45 val. iki 16 val. vyks darbo grupių susirinkimai, metodinių grupių posėdžiai, mokytojų tarybos, Vaiko gerovės komisijos posėdžiai ir kiti susitikimai mokinių ugdymo, pasiekimų gerinimo klausimais, bendradarbiavimas planuojant bendras veiklas.

Išanalizavus Gimnazijos direktorės pateiktą informaciją paaiškėjo, kad mokytojas M. Š. dirba Gimnazijoje fizinio ugdymo mokytoju nepilnu etatu (0,8 etato); šis mokytojas esą nedalyvauja ketvirtadienių veikloje nuo 14.45 val. iki 16.00 val., nes nuo 14 val. iki 17 val. dirba Trakuose esančiame Kūno kultūros ir sporto centre. Pasak Gimnazijos direktorės, mokytojas M. Š. ketvirtadieniais neturi nė vienos kontaktinės valandos, nes, būdamas Trakų r. savivaldybės tarybos narys, kartą per mėnesį ketvirtadieniais iš ryto dalyvauja Trakų r. savivaldybės tarybos posėdžiuose; su minėtu mokytoju buvo sutarta, kad ketvirtadieniais jis neturės pamokų.

Gimnazijos direktorė taip pat informavo, kad, be M. Š., ketvirtadieniais metodinę dieną turi: geografijos mokytoja V. B., prancūzų kalbos mokytoja D. S.; kadangi šiems mokytojams Gimnazijoje nesusidarė pilnas darbo krūvis, šie pedagogai ketvirtadieniais dirba kitose darbovietėse. Kiti mokytojai, atsižvelgiant į mokinių poreikius, mokymosi krūvio reguliavimą, patalpų užimtumą, ketvirtadieniais vykdo kitas veiklas: šokių mokytoja V. K. veda liaudies šokių būrelio užsiėmimus

13.55–15.35 val., fizinio ugdymo mokytojas J. T. – krepšinio būrelio užsiėmimus 14.50–16.25 val., technologijų mokytoja A. B. – dailiųjų amatų būrelio užsiėmimus 13.55–15.35 val., informacinių technologijų mokytoja J. Š. – jaunųjų informatikų būrelio užsiėmimus 14.50–15.35 val.; ir visi šie mokytojai, pasak Gimnazijos direktorės, dalyvauja dalyje susirinkimų arba prisijungia tuomet, kai priimami sprendimai. Gimnazijos direktorė nežino apie šių mokytojų priklausymą politinėms partijoms, tačiau žino, kad mokytojas M. Š. yra Liberalų sąjūdžio narys; ji patvirtino, kad pati priklauso tai pačiai politinei partijai, tačiau jokių bendrų projektų su mokytoju M. Š. nevykdo.

Gimnazijos direktorė patikino, kad mokytojui M. Š. nėra sudaromos išskirtinės darbo sąlygos, nes M. Š., kaip ir kiti mokytojai, nedalyvaujantys darbo grupių susirinkimuose, atidirba bendruomenei skirtas valandas pagal patvirtintą sutarimą: M. Š. 105 valandas per metus turi dirbti organizuodamas sporto varžybas po pamokų, treniruotes mokinių atostogų metu; rudens atostogų metu (spalio 29, 30 d.) organizavo imtynių treniruotes; M. Š. 2019 m. spalio 29 d. dalyvavo 6 šeštųjų klasių mokytojų susirinkime, 2019 m. gruodžio 5 d. – Mokytojų tarybos posėdyje.

Gimnazijos direktorė informavo, kad Gimnazijoje dirba keturi fizinio ugdymo mokytojai, kartu pateikė jų darbo grafikus, išrašus iš darbo krūvio suvestinės; fizinio ugdymo mokytojos J. K. ir R. K. susirinkimuose dalyvauja, o fizinio ugdymo mokytojas J. T. tuo metu veda neformalaus švietimo būrelį.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Gimnazijos direktorė, nustatydamą Gimnazijos mokytojams privalomą veiklą ketvirtadieniais nuo 14.45 val. iki 16 val., tai yra bendradarbiavimą su mokyklos darbuotojais mokinių ugdymo klausimais, ir galimai leisdama fizinio ugdymo mokytojui M. Š. dėl jo politinių pažiūrų tuo metu nebūti Gimnazijoje, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkto, kuriuo įtvirtinta darbdavio pareiga įgyvendinant lygias galimybes sudaryti vienodas darbo, valstybės tarnybos sąlygas, galimybes kelti kvalifikaciją, siekti profesinio mokymo, persikvalifikuoti, įgyti praktinio darbo patirties, taip pat teikti vienodas lengvatas, neatsižvelgiant į lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją.

Dėl politinių pažiūrų

Tarnybai pateiktame pranešime nurodyta, kad mokytojas M. Š. yra Liberalų sąjūdžio narys ir esą dėl šios priežasties jam sudaromos palankesnės darbo sąlygos nei kitiems mokytojams, tačiau Tarnybai nėra pateikta informacija, kokioms politinėms partijoms priklauso kiti Gimnazijos mokytojai ir kokių politinių pažiūrų yra kiti mokytojai.

Aptariant politinių pažiūrų sąvoką būtina pažymėti, kad Lygių galimybių įstatymo 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Taigi Lygių galimybių įstatyme yra įtvirtintas baigtinis draudžiamo diskriminavimo pagrindų sąrašas. Galimo diskriminavimo pagrindas *politinės pažiūros* nėra įtvirtintas Lygių galimybių įstatyme kaip atskiras draudžiamo diskriminavimo pagrindas. Pažymėtina, jog teismų praktikoje¹ pabrėžiama, kad visuomenine, kasdiene prasme „pažiūros ir įsitikinimai“ gali būti suprantami kaip bet kokia nuomonė apie bet kokią gyvenimo reiškinį, tačiau teisine prasme požymis „pažiūros ir įsitikinimai“ (taip, kaip jie aprašyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 169 straipsnio dispozicijoje) turi gerokai siauresnę prasmę ir yra skirti bei leidžia priskirti konkretų asmenį tam tikrai grupei, kuriuos vienija ir iš kitų grupių išskiria tokių pat pažiūrų ir įsitikinimų turėjimas. Individo pažiūros ir įsitikinimai yra privataus žmogaus gyvenimo dalis, tokia pat kaip ir individo gyvenimo būdas, šeimyninė padėtis, gyvenamoji aplinka, santykiai su kitais žmonėmis, įpročiai ir kt. (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas). Vadinas, asmens įsitikinimai, kaip ir pažiūros, gali būti politiniai, religiniai, ekonominiai, estetiniai, kultūriniai, tačiau jie visada yra asmens privatus reikalas, kurio turinio valstybė nereguliuoja ir nekontroliuoja. Įsitikinimai ir pažiūros apibūdina asmenį kaip individą, yra jo asmenybės dalis. Taigi visiškai akivaizdu (ir tai objektyviai paaiškinama), kad Lygių galimybių įstatyme nurodytas draudžiamo diskriminavimo pagrindas *įsitikinimai ar pažiūros* yra labai plati sąvoka, nes gali apimti įvairaus pobūdžio įsitikinimus ir pažiūras, taip pat ir politinius.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 str. 1 dalimi laiduojama teisė turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. „Tiek pasaulį, tiek save žmogus pažįsta mąstydamas. Mąstymas – bet kokios sąmoningos veiklos pagrindas. Pažiūros, nuomonės, įsitikinimai – mąstymo rezultatas. <...> Su teise turėti įsitikinimus yra susijusi ir jų išraiškos laisvė. Tai valstybės laiduojama galimybė savo mintis, pažiūras, įsitikinimus pačiais įvairiausiai klausimais netrukdomai reikšti žodžiu, raštu, ženklais, kitokiomis informacijos perdavimo priemonėmis. Tai ir kalbos susirinkimuose, mitinguose, valdžios įstaigų kritika ir pan.“, – aiškindamas Konstitucijos 25 str. 1 dalies nuostatą teigia buvęs Lietuvos

¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-58-942/2016.

Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjas Egidijus Jarašiūnas². Įsitikinimų išraiškos laisvė yra neatsiejama susijusi su kitomis Konstitucijos garantuojamomis teisėmis bei laisvėmis bei jų įgyvendinimu, o viena iš tokių laisvių yra Konstitucijos 35 str. 1 dalyje piliečiams laiduojama teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ir asociacijas.

Taigi priklausymas Liberalų sąjūdžiui, narystė šioje politinėje partijoje atskleidžia asmens politinius įsitikinimus bei pažiūras, o priklausymas vienai ar kitai politinei partijai yra materialinė politinių pažiūrų išraiška, nes akivaizdu, kad, asmuo, būdamas politinės partijos narys, pritaria ir vadovaujasi politinės partijos ideologija, vertybėmis, siekia politinės partijos iškeltų politinių tikslų ir priklauso šių politinių pažiūrų vienijamai asmenų grupei.

2. Europos Sąjungos Tarybos 2000 m. lapkričio 27 d. direktyvos 2000/78/EB (toliau – Užimtumo direktyva), nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą. Užimtumo direktyvos 3 str. 1 d. a punkte reglamentuojama jos taikymo sritis, tai yra, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, įsidarbinant, savarankiškai įsidarbinant ar darbo sąlygoms, įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, visoms veiklos rūšims ir visais profesinės karjeros etapais, įskaitant paaukštinimą. Užimtumo direktyvos nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą.

Konstitucijos 29 str. nustatyta, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 str. nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų³.

Konstitucijos 29 str. įtvirtintos nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kurio paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 str. nuostatos, įtvirtinančios asmenų

²Teisės problemos, 99/12, Teisės institutas, 1999, 94–95 p.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas.

lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu (1 str. 1 d.).

Lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkte nustatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, darbdavys, nepaisant *inter alia*, įsitikinimų ar pažiūrų, privalo sudaryti vienodas darbo, valstybės tarnybos sąlygas. Lygių galimybių įstatymo 7 str. nustatytų darbdavio pareigų nevykdymas ar netinkamas vykdymas yra laikomas Lygių galimybių įstatymo pažeidimu (Lygių galimybių įstatymo 10 str.).

Dėl diskriminacijos sąvokos

3. Lygių galimybių įstatymo 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Lygių galimybių įstatymo 2 str. 9 dalyje tiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Taigi diskriminacija kildinama iš palyginamųjų asmenų ar jų grupių nevienodo traktavimo, pagrįsto to asmens ar grupės asmenų tam tikrais tapatybės požymiais ar priskirtinomis savybėmis.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 dalyje įtvirtinta tiesioginės diskriminacijos apibrėžtimi, tiriant šiuo konkrečiu atveju galimos diskriminacijos politinių pažiūrų pagrindu fakto buvimą arba nebuvimą, mokytojas M. Š. yra lyginamas su kitais Gimnazijos darbuotojais, nes jie, tikėtina, yra kitų politinių pažiūrų (arba neturi jokių politinių pažiūrų) bei priklauso arba nepriklauso kitoms politinėms partijoms, ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis mokytojui M. Š. dėl jo politinių pažiūrų (priklausymo Liberalų sąjūdžiui) nebuvo sudarytos palankesnės darbo sąlygos, tai yra, galimai leista nedalyvauti ketvirtadieniais Gimnazijos mokytojų privalomoje veikloje nuo 14.45 val. iki 16 val., kuomet vyksta bendradarbiavimas su mokyklos darbuotojais mokinių ugdymo klausimais (nevykdyti privalomos veiklos).

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokio masto skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises

aplinkybes. Pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai⁴.

4. Tyrimo metu nustatyta toliau pateikiama informacija.

4.1. Darbo apmokėjimo aprašas reglamentuoja Gimnazijos darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, darbo apmokėjimo tvarką ir sąlygas, darbuotojų pareigybių lygius ir grupes, kasmetinį veiklos vertinimą. Darbo apmokėjimo aprašo IV skyriaus 17 punkte nustatyta, kad mokytojų, dirbančių vienu etatu, darbo laikas per savaitę yra 36 valandos (kontaktinės ir nekontaktinės), o 22 punkte nustatyta, kad nekontaktinės valandos, susijusios su kontaktinėmis valandomis, nurodomos procentais; 25 punkte nustatyta, kad kiekvienam mokytojui, atsižvelgiant į ugdymo ar mokymo programos specifiką, numatomos privalomos veiklos, o šios veiklos yra detalčiai reglamentuojamos jau minėtame 25 punkte. Viena iš mokytojams numatytų privalomų veiklų yra bendradarbiavimas su mokyklos darbuotojais mokinių ugdymo klausimais (25.2 p.) ir būtent ši veikla, Gimnazijos direktorės teigimu, yra numatyta Gimnazijos mokytojams ketvirtadieniais nuo 14.45 val. iki 16 val.

Darbo apmokėjimo aprašo 35 punktu nustatyta, kad mokytojams nustatomas lankstus darbo grafikas, o 35.1 punktu įtvirtinta, kad mokytojas Gimnazijoje privalo dirbti kontaktines valandas, nurodytas pamokų tvarkaraštyje, neformaliojo ugdymo užsiėmimų ir konsultacijų tvarkaraščiuose; 35.2 punktu nustatyta, kad mokytojas privalo skirti valandas funkcijoms, susijusioms su privalomų veiklų bendruomenei vykdymu, atlikti, o šios valandos yra apibrėžiamos Gimnazijos mėnesio veiklos planuose, patvirtintuose Gimnazijos direktoriaus įsakymais.

4.2. Fizinio ugdymo mokytojas M. Š. Gimnazijoje dirba 0,8 etato krūviu, jam nustatytos 777 kontaktinės valandos. Remiantis Gimnazijos direktorės paaiškinimu bei Gimnazijos direktorės 2019 m. rugsėjo 20 d. patvirtintu Gimnazijos mokytojų darbo grafiku 2019–2020 mokslo metams, mokytojas M. Š. ketvirtadieniais apskritai neturi nė vienos kontaktinės valandos, tą savaitės dieną jam taip pat nėra nustatytos privalomos veiklos Gimnazijoje. Gimnazijos direktorė informavo, kad mokytojas M. Š., būdamas Trakų rajono savivaldybės tarybos narys, kartą per mėnesį ketvirtadieniais iš ryto dalyvauja Trakų rajono savivaldybės tarybos posėdžiuose, o pagal pateiktą Kūno kultūros ir sporto centro 2019 m. lapkričio 13 d. pažymą apie M. Š. darbo laiką nustatyta, kad ketvirtadieniais nuo 14 val. iki 17 val. mokytojas M. Š. dirba minėtoje įstaigoje. Pasak Gimnazijos direktorės, su mokytoju M. Š. buvo sutarta, kad ketvirtadieniais Gimnazijoje jis neturės pamokų, todėl, Gimnazijos direktorės paaiškinimu (telefonu), jam nėra privaloma ketvirtadieniais nuo 14.45 val. iki 16 val. dalyvauti Gimnazijoje vykdomoje kitiems mokytojams nustatytoje privalomoje veikloje.

⁴ Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d., 1997 m. lapkričio 13 d., 2003 m. liepos 4 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas.

4.3. Tyrimo metu paaiškėjo, kad, be mokytojo M. Š., ketvirtadieniais metodinę dieną turi: geografijos mokytoja V. B., prancūzų kalbos mokytoja D. S.; nesusidarius pilnam darbo krūviui, šios mokytojos Gimnazijoje tą dieną nedirba, bet vykdo pedagoginę veiklą kitose darbovietėse, ir todėl jos ketvirtadieniais, kaip ir mokytojas M. Š., nustatytoje privalomoje veikloje nuo 14.45 val. iki 16 val. nedalyvauja.

Tyrimo metu nustatyta, kad fizinio ugdymo mokytojas J. T. ketvirtadieniais nuo 14.50 val. iki 16.25 val. veda krepšinio būrelio užsiėmimus, todėl ketvirtadieniais nustatytoje privalomoje veikloje jis, kaip ir mokytojas M. Š., nedalyvauja. Šokių mokytoja V. K., kuri ketvirtadieniais nuo 13.55 val. iki 15.35 val. veda liaudies šokių būrelio užsiėmimus, technologijų mokytoja A. B., kuri ketvirtadieniais nuo 13.55 val. iki 15.35 val. veda dailiųjų amatų būrelio užsiėmimus, informacinių technologijų mokytoja J. Š., ketvirtadieniais nuo 14.50 val. iki 15.35 val. vedanti jaunųjų informatikų būrelio užsiėmimus, pasak Gimnazijos direktorės, ketvirtadieniais dalyvauja dalyje nustatytos privalomos veiklos (prisijungia vėliau) arba prisijungia tuomet, kai priimami sprendimai.

Gimnazijos direktorė 2020 m. vasario 12 d. ir vasario 14 d. pokalbio telefonu metu Tarnybos Teisės skyriaus vyresniąją patarėją informavo, kad tie mokytojai, kurie Gimnazijos mėnesio veiklos planuose nustatytu laiku (ketvirtadieniais) nuo 14.45 val. iki 16 val. nedalyvauja Gimnazijoje mokytojams nustatytoje privalomoje veikloje, privalo atitinkamą darbo valandų skaičių (proporcingai užimamam etato krūviui) atidirbti kitu metu ir kitokiais būdais bei priemonėmis ir už dirbtą laiką, priskiriamą privalomos veiklos kategorijai, privalo atsiskaityti Gimnazijos vadovui.

Taigi tyrimo metu paaiškėjo, kad, net tik fizinio ugdymo mokytojas M. Š., bet ir kiti Gimnazijos mokytojai nedalyvauja Gimnazijoje ketvirtadieniais mokytojams nustatytoje privalomoje veikloje, kuri vykdoma nuo 14.45 val. iki 16 val., todėl nėra teisinio pagrindo daryti išvadą, kad mokytojui M. Š. Gimnazijoje yra sudaromos išskirtinės (palankesnės) darbo sąlygos.

5. Informacijos tyrimo metu Gimnazijos direktorė paaiškino, kad mokytojai nesikreipė į ją dėl netinkamų darbo sąlygų sudarymo arba privalomai veiklai nustatyto darbo laiko keitimo. Tarnybai pateiktame Gimnazijos Darbo tarybos pirmininko 2019 m. gruodžio 19 pranešime, adresuotame Gimnazijos direktorei, informuojama, kad Gimnazijos darbo taryba 2019 m. nėra gavusi nė vieno darbuotojo skundo dėl darbo santykių Gimnazijoje. Taigi tyrimo metu gauta informacija prieštarauja Tarnybai pateiktame pranešime, kuriame nurodoma, kad Gimnazijos darbuotojai kreipėsi su pastabomis į Gimnazijos administraciją, tačiau į jų pastabas nereaguojama.

Dėl įrodinėjimo pareigos

6. Lygių galimybių įstatymo 4 str. nustatyta, kad teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus,

pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Taigi pareiškėjas turi nurodyti faktus, kurie pagrįstų skirtingų sąlygų sudarymą, kurias jis patyrė tiesiogiai arba kurios turėjo įtakos pareiškėjui netiesiogiai, pablogindamos jo padėtį atitinkamu draudžiamu diskriminavimo pagrindu. Skundų dėl diskriminacijos tyrimo atvejais pareiškėjas privalo nurodyti aptartas *prima facie* aplinkybes.

Vilniaus apygardos administracinis teismas⁵ konstatavo, jog *prima facie* aplinkybės reiškia, kad ieškovas teismui turi pateikti tokias faktines aplinkybes, kurios leistų daryti prielaidą, jog ieškovas buvo diskriminuojamas. Asmeniui nurodančiam *prima facie* aplinkybes reikia pateikti tokius duomenis:

- kad ieškovas priklauso tam tikrai įstatymų ginamai grupei, t. y., nurodyti, kad priklauso tam tikrai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės ar religijos grupei;
- nurodyti, kokiuose santykiuose ieškovas buvo su atsakovu, kai patyrė galimai diskriminacinį poveikį – darbo, viešųjų paslaugų ir pan.;
- informuoti, kad buvo nepalankaus atsakovo poveikio subjektas ir kaip tas nepalankus poveikis ieškovo atžvilgiu pasireiškia;
- pateikti faktines aplinkybes, kad atsakovas panašioje situacijoje su kitais asmenimis, nepriklausančiais ginamųjų grupei, elgėsi palankiau nei su ieškovu.

Tarnyboje gautoje informacijoje apie Gimnazijos direktorės mokytojui M. Š. galimai taikomą palankesnę elgesį, apimančią palankesnių darbo sąlygų nustatymą dėl jo politinių pažiūrų, nebuvo pateikta duomenų, įrodymų, paaiškinimų, pagrindžiančių aplinkybę, kad būtent mokytojo M. Š. politinės pažiūros galimai lėmė jo palankesnę traktavimą palyginus su kitais mokytojais. Tarnybai pateiktoje informacijoje apskritai nebuvo nurodytos *prima facie* aplinkybės galimai diskriminacijai identifikuoti.

Atlikus tyrimą dėl Tarnybai pateiktos informacijos apie galimai palankesnių darbo sąlygų Gimnazijoje sudarymą mokytojui M. Š. jo politinių pažiūrų pagrindu, remiantis pateiktais paaiškinimais, surinktais įrodymais, gautais dokumentais, nėra teisinio pagrindo Gimnazijos

⁵ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. liepos 19 d. sprendimas Nr. AB-37682-3-61-3-01139-2018-8 administracinėje byloje Nr. I-2531-643/2018.

direktorės veiksmuose įžvelgti Lygių galimybių įstatymo 7 str. 2 punkte įtvirtinto pažeidimo požymius.

Dėl pirmiau nurodytų priežasčių, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str., 17 str., 29 str. 2 d. 5 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti Tarnybai pateiktą informaciją apie galimą diskriminavimą politinių pažiūrų pagrindu nepagrįsta, nepasitvirtinus galimiems Lygių galimybių įstatymo pažeidimams.
2. Su sprendimu supažindinti Gimnazijos direktorę bei Tarnybai informaciją pateikusį asmenį.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė